жашоонун туруксуз абалында жалпы эле бүгүнкү дүйнөнүн жашоо ритминде адамдар такай маалымат алууга ыктап баратканы байкалат. Адамдардын жаңылыктарды тандап окуу, угуу мүмкүндүгү кеңейди. Дүйнөдө кеңири колдонулган маалымат булактарынын бири болгон радио ыкчамдыгы менен айырмаланып, күнүгө көп жолу берилгендиктен обого алар бат- бат жаңыланып берилет.

Жаңы кылымда ата мекендик радиолорго улуттук, аймактык, камтыган аудиториясы, менчиктин типтери, багыты, берүүнүн форматы, угуучулардын популярдуулугу боюнча айырмаланган радиолор кошулуп жатат. Албетте, багыты, мазмуну, техникалык же аймакты камтуу жагынан Биринчи Радио өзгөчө орунда турат. Бул бир жагы болсо, экинчи жагынан кайсы бир топ же клан, жеке кожоюнга баш ийбеген принципте бир гана мамлекеттик саясатты алып баруу

же идеологияны жүргүзүүдө башка радио катары таанылды. Соңку Кыргызстандын тарыхында салттуу журналистиканын ичинде маалыматтык радио катары "Биринчи Радио" ыкчам, мобилдүү, динамикалуу өсүштө бара жаткан абройлуу радиостанцияга айланды десем жаңылышпайм. Дегеним, биз 87 жыл тарыхы бар карт радионун каналында калып, маалыматтык радио катары форматын, багытын аныктап алган ошол эле учурда жаш радио катары алдыга чыктык.

толду. 8 жыл дегенибиз менен ошол 87 жыл мурун баштаган кабарлардын учугун улантып жатабыз. Заманга ылайык алты жылдын ичинде маалыматтык станциялардын оптималдык моделинде иш алып барып, профессионалдык көз караш менен алганда мезгилдин талабына жооп бергидей, аудиториянын керектүү делген муктаждыгын канаатандыргандай мындан тышкары угармандардын саясий маданиятын жана жарандык аң сезимин калыптанышына багыт бергидей иш алып барудабыз. Муну мына ошол биз сөз кылып жаткан "Биринчи Радионун мурунку жана азыркы угармандарынын пикирлеринен, көз карашынан, респонденттер болгон мамилесинен байкоого болот.

Таалайгүл СЫДЫКБЕКОВА,
КТРКнын "Биринчи Радиосунун" продюсери, Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер

Жазуучунун 90 жылдык мааракесине карата

МЕНИН ЖАН ДҮЙНӨМДӨГҮ АЙТМАТОВ

Күндөр кадам шилтеп алга басса, жылдар канат күүлөп кайдадыр бир жактарга учуп жаткандай сезилет. Ооба, убакыт — аз, өмүр — кыска. Күн айга, ай жылга, жыл бүтүндөй кылымга айланып, мезгил учуп кете берет тура.

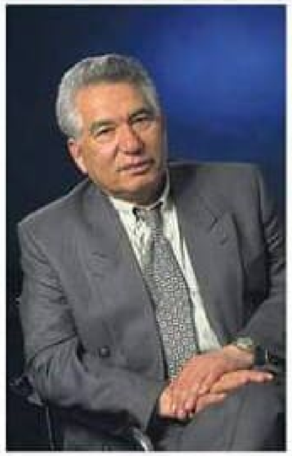

Мына ушул кыска өмүрдө эмнеге маани берип, кандай иштерди аткаруу керек? Аттиң. Пендечилик. Тилекке каршы, өмүр, убакыт өтүп, түрдүү иштер болуп, бөйсү кангандан кийин «аттиң, арман» менен бармак тиштеп үшкүрүнөбүз. Мына мен да учурда Кыргыз филологиясы жана журналистика факультетинин 2-курсунда окуймун. Келечекте мугалим болом. Албетте, бул-менин тандоом. Мен бул факультетке келгенден тарта башка бир дүйнөгө аралашып калгандай болдум. Башкача айтканда кыргыз тили жана адабияты менин жакын курбума айланды. Университетибиз алп жазуучу Ч. Айтматовдун 90 жылдыгын утурлай иш чараларды баштады. Эмнегедир ушул күндөрү, бассам-турсам Ч. Айтматов эсимден кетпей, кандайдыр бир көзгө көрүнбөгөн жазуучунун тузагына илинип калгандай болдум. Көөдөнүмдө сөз менен айтып бере алгыс оргуштаган, түшүнүксүз сезимдер мени бийлеп алды. Бул эмнеси болду экен?.. Балким, буга окуп жаткан окуум себеп болуп жүргөндүр...Айтор, ошол жан дүйнөмдү туйлаткан түшүнүксүз сезимдер муштумдай жүрөгүмдү кытыгылап, өз кыялымда Ч. Айтматов менен маек куруга дегдетти.

— Саламатсызбы. Сизди кыргызды дүйнөгө тааныткан, курч калемгер, кайталангыс жазуучу катары жакшы тааныйбыз. Сиз жашаган мезгилде мен моторайган жаш кыз элем. Тирүүңүздө өзүңүздү көрбөй калганыма өкүнүп да кетем. Канткен күндө да, «кулактан кирип бойду алган, жүрөктөн кирип ойду алган» чыгармаларыңызды окуу-мен үчүн чоң сыймык жана бакыт. Агай, дээрлик бардык чыгармаларыңызда адам маселесин козгойсуз. Ошондуктан сиз менен «адам» тууралуу маектешким келип турат.

— Саламатчылык, кызым. Чынында, адам дүйнөсү ачып бүткүс, иликтеп түгөткүс эң бир татаал дүйнө. Өзү адамдык касиет адам жаралганда кошо жаралып, өлгөндө өзү менен кошо кетчү. Айбандан айырмалап турган жалгыз касиети эс-акылы болгон. Ал эми адам акылынын жаркыны өчүп, тапкан кесири башынан ашса, арты жаман, кесепети калайман журтка тиет. Ошол себептүү, коомубузда маңкуртчулук кесепети кулачын жайып, эң улуу касиетибизди түп тамыры менен жулуп салууда. Бул адамзат жашоосунун эң улуу трагедиясы...

— «Фудзиямада кадыр түн»драмасында бизди терең ойго батырган бир чоң маселени козгоп кеткенсиз. «Канткенде адам уулу адам болот?»

— Ооба, мен бул маселени бардык чыгармаларымда козгоп кеткенмин. Аны силер, окурмандарым, талдап, иликтеп жооп издейсиңер. Турмуш деген жээгин жеп аккан өкүм дайра экен. Мына силерди карап олтурам, билгениңер көп, талаш-тартышыңар да орундуу...Өз заманыбызда биздин да талашыбыз-дүйнөдөгү адамдык-арамдык жөнүндө боло турган. Бул талаштын түбүнө жетүүнүн өзү кыйын. Бирок чынында: адам адам болгондон бери эле, актык үчүн жашап, өмүрүн ошого арнап келе жатпайбы.

«Эзелтен чечилбеген улуу талаш... Адамзат качан чечет, качан коёт, — Канткенде адам уулу адам болот?!» Дегиниси, адам санаасы менен асманга чыгып, деңиздин тереңине чумкуй алат.Актык деми токтогончо ой ойлоп, кыял канатында учкандыгы менен адам бийик, адам улуу...

— Абай мааниси терең жана татаал ойлорду айтып өттүңүз.Бул суроого эзелтеден бери жооп табылбай келүүдө.Неге адам баласы маңкуртка айланып баратабыз?..Бул жашоого келген соң адамдык салаттан кетпей, жалаң гана таза иштерди жасасак болбойбу?..Канткен күндө да, бул адам баласынын турмушунда чечилбес улуу талаш болуп калат тура...

— Адамдын күзгүсү-адам.Ошондуктан оңолуунуну ар бир адам алгач өзүнөн баштаса, бири-бирин карап олтуруп түзөнөт. Адам жакшылыкты жерден таап албайт, адамдан үйрөнөт. Жада калса, улуу адамдар да жанындагыларынан улуулук касиетти көрүүгө умтулат экен. Мына ошондуктан, адамга эң кыйыны-күн сайын адам болуп жашоо. Кызым, сен азыр жашсың. Адам өмүрүндө дайыма жаз болсо дейсиң. Туура, бирок жыл мезгилдери алмашып турган сыяктуу адамзат жашоосунда да жаз жайга, күз кышка кезек берет. Бул-жаратылыш мыйзамы, бул-айныбас чындык. Жан дүйнөңдө көбүрөөк жаз болушун кааласаң, ак иш кыл, ак сүйлө, ак ниет бол, ак жүр.

— Макул. Кээде ойлонуп отуруп, эгер сиз, Ч. Айтматов, тирүү болгонуңузда, кыргыз адабиятында бир кыйла өзгөрүүлөр болмок беле деген ойлор да келет. Аттиң...Жакшы адамдар өлбөс болсочу!... Чиркин дүйнө, адам баласы-бүгүн конок, эртең жомокпуз. А убакыт болсо зымырык куш өңдүү, бир кылчайбай кете берет тура...

— Бул өмүрдө эң өкүнүчтүү нерсе-баарынын убактылуулугу. Анын баалуулугу да ошондо эмеспи. Канткен менен да, өз жашооңду туура пайдаланып, ак эмгек жасап калтырып кетсең, сенин өлбөс болгонуң- ушунда. Мына сен да эң жөнөкөй, эң бир асыл мугалимдик кесипте окуп жатат экенсиң. Сен жаш балдарды тарбиялап, келечек муундарды өстүрөсүң. Ошондуктан сага айтаар кеңешим: баарынан аяры –баланын жан дүйнөсү. Баланын назик сезимин бузбоо керек, жанын жашык кылбоо керек. Адам дал ушундай жаралган тура: адам жанын муздатып, тоңдуруп алуу оңой, аны кайра эритип алуу кыйын, кыйын түгүл мүмкүн эмес. А устат дегенибиз жанында туруп, «андай кыл, мындай кыл» деп сөөмөйү менен сайып көрсөтүүчү эмес, өзүнүн иши аркылуу ак-караны айыра таанытkan киши. Кызым, мыкты устат бол!

— Рахмат. Бул кеңештериңизди кулагыма күмүш сырга кылып тагып алдым. Бүгүнкү маек өзгөчө таасирлентти. Жашоого болгон көз карашым алда канча жогорулады десем болот. Сиз менен коштошпоймун, анткени сиз менин жан дүйнөмдө жашайсыз. Табиятка үндөш болуп жанасыз, Ала-Тоодой Чыңгыз-тоо болуп каласыз...

Замандашым, Айтматов баарыбыздын жан дүйнөбүздө жашайт. Ал өлгөн эмес...

Асилбек кызы Мадина, ОшМУнун кыргыз филологиясы жана журналистика факультетинин 2-курсунун студенти